

Zoeken naar een ander woord voor armoede

BEGIN JANUARI 2015 IS DE GEMEENTE ZAASTAD BEGONNEN MET HET PROGRAMMA ARMOEDEOPGAVE. HET DOEL VAN DIT PROGRAMMA IS "IN SAMENWERKING MET HUISHOUDENS, ORGANISATIES, ONDERNEMERS EN INITIATIEFNEMERS IN DE WIJK DE ARMOEDE ONDER DE ZAAANSE HUISHOUDENS ZOVEEL MOGELIJK VOORKOMEN EN TERUGDRINGEN DOOR AAN TE SLUITEN BIJ BESTAANDE INITIATIEVEN WAAR MOGELIJK EN ONTWIKKELEN VAN EEN NIEUWE WERKWIJZE INDIEN NODIG, ZODAT DE ZAANKANTERS NAAR VERMOGEN EN OP EIGEN WIJZE KUNNEN PARTICIPEREN IN DE ZAAANSE SAMENLEVING".

De gemeente Zaanstad wil het begrip armoede handen en voeten geven. Wat verstaan we onder armoede, welke aspecten veroorzaken het en waarin kan en wil de gemeente Zaanstad wat betekenen met betrekking tot de armoedeopgave? In dit verslag staan de samengevatte resultaten van 21 interviews met ambtenaren die werkzaam zijn binnen het sociale domein.

VRAAG 1)

Wat versta jij onder armoede?

Enkele kernbegrippen werden in het merendeel van de interviews gekoppeld aan armoede. Zo wordt armoede veelal opgesplitst in materiële of technische en immateriële of sociale armoede. Materiële armoede is meer dan alleen een warm huis en hiervoor geldt een breed sociaal vangnet. Een vangnet voor immateriële armoede is er niet of veel minder. Van immateriële armoede is bijvoorbeeld sprake bij uitsluiting, het gebrek aan een netwerk, weinig sociale contacten, wanneer mensen de taal niet machtig zijn, bij onvoldoende integratie, schaamte, wanneer mensen geen passie voor de toekomst hebben, niet mee kunnen doen in de maatschappij en als kinderen zich niet kunnen ontplooiën.

"Het is lastig om een basisniveau vast te tellen, omdat ieder mens verschillend is en andere behoeftes heeft."

(EELCO STEENDEREN)

Naast bovenstaande tweedeling is er ook sprake van zichtbare en verborgen armoede. Verborgen armoede kan ontstaan doordat men het met opzet geheim probeert te houden, door onbekendheid met organisaties die kunnen helpen, een te hoge drempel bij deze organisaties en door een cultureel element dat voorkomt dat gebruik wordt gemaakt van het sociaal vangnet. Een andere tweedeling is die tussen werk-

lozen en werkenden in armoede. Beide groepen hebben en andere aanpak nodig. Vooral de sterke groei onder de werkenden in armoede is opvallend.

VRAAG 2)

Welke aspecten veroorzaken armoede?

Er zijn diverse aspecten aangedragen die armoede kunnen veroorzaken, zoals een tekort aan werk, laaggeletterdheid, lage scholing, geen sociaal netwerk, gezondheidsproblemen en een sociaal isolement door het niet hebben van geld, drugsgebruik en criminaliteit. De schulden lopen op (bijvoorbeeld door werkloosheid, scheiding of gedwongen verhuizing), met schulden is het lastig om sociaal actief te zijn en als je niet sociaal actief bent is het weer lastiger om werk te vinden.

"De aspecten van armoede lijken ook in verband te staan met elkaar, volgens het 'kip en ei-verhaal'."

(MAURITS DEPLA)

Jongeren geven soms meer geld uit dan ze hebben om niet buitengesloten te worden. Voor deze groep is het overigens ook wel erg gemakkelijk om schulden aan te gaan. Ook volwassenen moeten "nee" leren zeggen. Voor immateriële armoede is het belangrijk te beseffen dat er nu een generatie opgroeit die het voor het eerst sinds tijden minder goed gaat hebben dan hun ouders.

VRAAG 3)

Wat is de urgentie om het armoedevraagstuk op te pakken in Zaanstad?

De geïnterviewden vinden de urgentie hoog. Ze geven aan dat de taken van de lokale overheid veranderen, maar ook de arbeidsmarkt veranderd (minder vaste banen). Het is zaak om nu op die veranderingen in te spelen.

VRAAG 4)

Is armoede te voorkomen, te stabiliseren of te beslechten?

Hier zijn de geïnterviewden zeer positief over. Wel geven ze aan dat de gemeente Zaanstad ervoor moet waken de inwoners teveel te betuttelen.

"Armoede is te voorkomen als we de signalen beter en eerder zien. Hiervoor moet de signaalfunctie verbeterd worden."

(STEVAN GLUMAC)

De gemeente heeft een zorgplicht, maar mensen hebben zelf ook verantwoordelijkheid over de eigen financiën. Daarbij kan het hen ook sterken in hun gevoel van eigenwaarde als zij zelf een grote bijdrage leveren aan hun eigen vooruitgang. Onder vraag 6 is hier meer uitgebreide informatie over gegeven.

VRAAG 5)

Waar zou je een bijdrage kunnen leveren in het armoedevraagstuk als burger en als professional?

De belangrijkste bijdrage die zowel burgers als professionals kunnen leveren, en wat in vrijwel ieder interview terugkwam, is het wegnemen van het stigma rond armoede. Dat zou al zorgen voor een flinke afname van de immateriële armoede. Daarnaast werden genoemd: het leveren van maatwerk, het versimpelen en effectiever maken van de systemen, zonder dat er misbruik van wordt gemaakt, het vroegtijdig signaleren en onderscheid maken tussen de niet-willers en niet-kunners.

VRAAG 6)

Stel: Je mag één oplossing bedenken voor de armoede-problematiek. Welke zou dit zijn?

Er zijn legio oplossingen aangedragen in de gesprekken, teveel om allemaal te benoemen. De oplossingen die voor dit stuk zijn afgefallen, zijn zeker niet verloren gegaan.

> “De oplossing ligt niet in meer financiële middelen, maar in het tegengaan van immateriële armoede. Bijvoorbeeld door het netwerk te versterken, vaardigheden te trainen en te werken aan een hoger opleidingsniveau.”
(MARIEKE SLOEP)

“De zelfredzaamheidmatrix zou gebruikt kunnen worden om (immateriële) armoede te meten. Verder is een belangrijke sleutel tot succes meer werk, maar er kan ook winst geboekt worden bij de arbeidsethos, mensen moeten zelf de wil hebben om hun situatie te veranderen.” (MAURITS DEPLA)

“Opvoeding is het sleutelwoord. Jongeren moeten de gevolgen inzien van een instabiele financiële toekomst en weten waar ze invloed op hebben en waarop niet. Ook werd aangegeven dat de systeem maatschappij te complex is, met haar veelheid aan formuleren. Mensen moeten aan de hand worden genomen in het oerwoud van formuleren en de grote hoeveelheid keuzes. Het machtig zijn van de taal is belangrijk om armoede te voorkomen.”
(MONICA BRIEFJES)

“Het verschil tussen de systeemwereld en leefwereld is te groot. Een grote doelgroep wordt niet bereikt.”
(MONICA BRIEFJES)

“Vakbekwame mensen zijn nodig op de toekomstige arbeidsmarkt. Een goede opleiding met een diploma, zodat je startbekwaam bent, is belangrijk. Schooluitval snel op de nek zitten, kijken wat ze wel kunnen.”
(SANDRA TAX)

“We moeten zorgen dat alle jeugdigen dezelfde kansen krijgen, ongeacht uit welk milieu ze komen. Daarbij moeten ze een goede financiële opvoeding krijgen. Mensen moeten weer de regie krijgen over hun eigen leven, zover ze dat kunnen. Als gemeente zorgen we

dat ze de regie ook krijgen, maar verder moeten we niet te veel vangnetten bieden, want daarmee geven we omgekeerde prikkels.” (TANJA VAN DE LINDE)

“Er moet eenduidigheid zijn hoe de tools gebruikt en geïnterpreteerd worden door wijkteams en vanuit de gemeente.”
(EELCO STEENDEREN)

“De oplossing is niet om alleen meer geld aan de mensen te geven, maar het gedrag moet veranderen. Daarbij kan de gemeente helpen juiste financiële keuzes te maken zodat er geen nieuwe schulden bij komen. De gemeente zorgt dat de mensen weer uitzicht hebben, maar daarna moeten ze het echt zelf oppakken. Verder moet het stigma (armoede is zielig) verdwijnen. Voor jongeren geldt dat ze betrokken moeten blijven bij hun leeftijdgenoten, dus dat ze naar school gaan, sporten, uitgaan, etc. Als ze achterstanden oplopen door armoede duurt het erg lang voor deze zijn ingelopen. Scholen, en met name middelbare scholen, zouden ook extra aandacht aan financiële kennis moeten geven om jongeren weerbaar te maken voor prikkels en verleidingen.”
(PETRA LE NOBLE)

“Een andere oplossing is een puntenstelsel, waarbij mensen die weer terug aan het werk gaan punten krijgen per maand dat ze geen uitkering ontvangen. Deze punten kunnen ze vervolgens uitgeven aan zaken als theater, sport, etc.”
(MARIE LOUISE SANDERS)

“Armoede is te voorkomen als we de signalen beter en eerder zien. Hiervoor moet de signaalfunctie verbeterd worden.” (STEVAN GLUMAC)

“Regie op het eigen leven hebben en houden is belangrijk.”
(SAMUEL KASPERS)

“De oplossing ligt in maatwerk en niet in aanbodgericht werken. Mensen

moeten meer verleid worden om actie te ondernemen, bijvoorbeeld met ervaringsdeskundigen of via een maatjesproject. Ook is het belangrijk om bij jongeren in risicogroepen aan te geven dat zij ook een kans hebben als zij daarvoor willen werken. Armoede is te voorkomen door vindingrijkheid en creativiteit van de mensen zelf. Het is in Nederland voor iedereen mogelijk om er iets van te maken.”
(SAMUEL KASPERS)

“Probeer om mensen vooraf op te vangen, preventief. Pas als dat niet lukt zou er een financieel vangnet moeten zijn. Het is belangrijk meetbaar te maken wie er toch in dat vangnet vallen.”
(SANDRA HAMERSMA)

“Per fractie zouden er één of twee specialisten moeten zijn in het Sociaal Domein, om armoede op de agenda te houden en een gedragen beleid te krijgen.”
(REMCO VAN DER LAAN)

“Het belangrijkste is om het stigma rond armoede weg te nemen en om armoede bespreekbaar te maken. Hierna kunnen via kleinschalige projecten activiteiten worden opgestart.” (NATASCHA MOOIJ)

“Het is goed te laten zien dat je uit armoede kunt komen, bijvoorbeeld via beroemde mensen die dit is gelukt of andere ervaringsdeskundigen. Verder zou de gemeente vooral in de participatie en netwerken moeten gaan zitten. Beter verbinden en aansluiten is van groot belang.” (JUDITH HIN)

“Eerst kijken naar de behoeften van de mensen, dan pas naar de voorzieningen. Ook stimulering van de participatie en re-integratie in de minimairegeling. Mensen moeten zich happy voelen als ze weer gaan werken en er moet een prikkel voor zijn.”
(ANDRE MEIJER VAN PUTTEN)

CONCLUSIES

Armoede kan breder worden geïnterpreteerd dan alleen (te) weinig financiële middelen. De sociale en overige niet financiële aspecten van armoede werden in bijna ieder interview genoemd; meedoen, netwerk, werk/opleiding, (financiële) opvoeding. De rol van de gemeente in de armoedeopgave is benoemd als faciliterend, met aandacht voor het bestaande netwerk. De gemeente Zaanstad moet het armoedevraagstuk in het licht van de transformatie (blijven) zien.

Een aandachtspunt in de armoedeopgave is om signalen van armoede vroegtijdig op te vangen. Dit lukt beter als de schaamte rondom armoede wordt beslecht. Het woord armoede is beladen en vergroot de vraagverlegenheid. Een ander woord voor armoede zou een mogelijke oplossing kunnen zijn om eerder in gesprek te komen. Wie kan ons helpen aan een ander woord of een andere term voor het begrip armoede?